

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput LXXV. In locis ubi Piana non viget, licita & justa est emptio ac
venditio censûs personalis, dummodo persona, super qua constituitur, sit
fructifera per industriam, vel per res suas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

fus in Belgio nostro creantur) ita nempe ut pereunte re, quæ locum habet hypothecæ, debitor nihilominus debeat solvere, inquit Sylvius hic.

826 His adde quod Martinus V. & Calixtus III. in extravagantibus relatis inter extravagantes communes, Joan. XXII. l. 3. tit. de empt. & vendit. ad hoc ut contractus censualis sit justus, condiciones sequentes requirunt. 1.º. ut certa bona assignentur, obligenturque pro solutione censûs. 2.º. ut pretium pro censu conventum, integrum numeretur & persolvatur. 3.º. ut venditori facultas integra relinquatur, censum totum, vel partes ejus, quando & ubi ipsi placuerit, redimendi. 4.º. ut venditor ad redimendum cogi non possit. 5.º. ut pereuntibus bonis censui subjectis, census extinguatur.

827 Similiter Pius V. anno 1569. Bullam edidit, quæ incipit *cum omnis*, in qua ad obviandum usuris, sub nomine censûs palliatis, præscribit condiciones in posterum servandas ab emptoribus & venditoribus censuum, quibus non servatis declarat contractus censuales usurarios. 1.º. est ut census constituatur in re aliqua certa, immobili & frugifera ex natura sua. 2.º. ut re illa pereunte, vel sterili facta, census pereat ut supra. 3.º. ut pretium in pecunia numeretur in ipso actu celebrationis contractûs, coram Notario & testibus, ita ut solutio fieri nequeat anticipata, nec creditâ pecuniâ. 4.º. ut non fiant pacta directe vel indirecte ad casus fortuitos obligantia eum, qui aliâs ex natura contractûs non obligatur. 5.º. ut nulla etiam pacta fiant auferentia vel restringentia facultatem alienandi rem censui subjectam. 6.º. neque fiant pacta obligantia morosum debitorem ad interesse lucri cessantis, vel ad aliam pœnam. 7.º. ne census augetur ex non solutis canonibus jam decursis. 8.º. ne apponatur pactum, ut capitale à debitore invito repeti possit in pœnam non solutorum canonum, vel ob aliam aliquam causam, &c.

828 Condiciones illæ sine dubio sunt valde rationabiles, & necessariò servandæ in locis ubi promulgatæ & receptæ sunt Constitutiones laudatorum Pontificum. Ad id namque facta ipsorum Authoritas fideles omnes in locis illis adstringit. Sed quia solo humano jure, non divino nec naturali sunt necessariæ, in conscientia non obligant in locis ubi non sunt promulgatæ, vel usu non sunt receptæ, uti reverà usu receptas non esse in Gallia, Hispania, Germania, Sicilia, & Belgio, passim testantur illorum locorum Scriptores, specialiter pro Belgio nostro Malderus, Lessius, Wiggers, Sylvius, Gudelinus, &c. constatque ex quotidiano usu contrario, cui nullus contradicit. Ne Romæ quidem omnes illæ condiciones servantur: eum ibi etiam post tempora Pii V. census vitalitii & personales in frequenti usu esse dicantur, non renitentibus Summis Pontificibus. Sed & cen-

sus illi passim ubique terrarum approbantur, & sunt in usu; quotidie namque videmus in Belgio census personales creari, sicut & vitalitios, etsi nec certam habeant hypothecam, nec constituantur super re immobili. Reditus etiam perpetui in Belgio nostro velut justii approbantur, & quotidie praticantur. Et quamvis Piana non permittat, ut re in totum, vel ex parte pereunte, totus adhuc exigatur, secundum mores nihilominus Belgarum, etsi perierit vel infructuosa facta sit hypotheca, in censibus mixtis adhuc conceditur actio in personam.

Denique frequenter etiam in Belgio census creantur ex pecunia in præfenti non numerata, sed antè mutuata, vel aliter credita, v. g. dum mutuo Petrus Paulo dedit mille florenos, post annum restituendos, si post annum Paulus eos restituere non valeat, ex pecunia illa fit contractus censualis, correspondens summæ mutuatæ. Similiter si quis alteri vendiderit creditò merces, solvendas v. g. post bimestre, si tunc emptor non habeat pecuniam ad solvendum, vendit mihi centum supra domum suam vel agrum. Quæ etsi per Pianam reprobentur, in Belgio tamen illicita & prohibita non censentur, nec usuraria reputantur; etsi talia à Pio V. declarentur, usurâ utique juris humani, solùm habente locum ubi jus illud humanum viget.

CAPUT LXXV.

In locis ubi Piana non viget, licita & justa est emptio ac venditio censûs personalis, dummodo persona, super qua constituitur, sit fructifera per industriam, vel per res suas.

Ita Gerson, Gabriel, Major, Conradus, Medina, Covarruvias, Sotus, Bannez, Toletus, Arragonius, Valentia, Sylvius, & alii communissimè, contra Navarrum, Cardinalem de Lugo, Rosignolum, &c.

Probatur 1.º. quia census iste approbatus fuit in Concilio Constantiensi, uti videre est apud Binsfeldium, approbationis verba referentem in cap. *de civitate* de usuris.

2.º. approbatus etiam fuit à Nicolao V. in quadam Extravaganti laudata à nostro Andree à Matre Dei tract. XIV. de contract. c. 4. n. 26. quâ Siculis concessit, quod eorum personæ, perinde ut eorum bona, censu obligari possint.

3.º. imò probatus videtur à Scriptura facta 2. Eisdre 10. ubi filii Israël, qui foedus cum Deo inierant, obligaverunt personas suas ad solvendam tertiam partem sicii in censum personalem, pro ædificatione templi, & sacrificio sempiterno.

4.º. lege & statuto imponi potest personalis obligatio solvendi quotannis determinatam quantitatem, v. g. pro tributo, vel pro decima ecclesiastica, ut patet in regniis capitationibus, & decimis personalibus, cap. *A-*

postolica, & cap. *Pastoralis* de decimis, necnon *L. usura* ff. de contrah. empt. Potest etiam idipsum testamento statui, v. g. imponi hæredi obligatio personalis solvendi alteri annuam pensionem. *L. si legatum* ff. de annuis legatis. Potest denique quilibet gratis alteri donare jus annuæ pensionis super persona sua. Igitur potest etiam jus illud, seu obligatio imponi partium conventionem, seu emptionem & venditionem: cum obligatio illa pretio sit æstimabilis, adeoque vendibilis.

834 5°. census illos Belgarum mores, & Principum nostrorum Edicta probant. Et merito: quia persona, per suam industriam, & laborem, non minus esse potest fructifera, quam ager, aut domus. Cum ergo abique injustitia pretio justo emi possit jus percipiendi annuam pensionem ex agro, vel domo, seu fructibus illius; quidni similiter ex lucro, quod persona acquirit ex industria sua, vel labore, vel etiam ex bonis suis, seu aliis justis titulis quibuscumque?

835 Objicies 1°. cum Rosignolo, ad essentialiam emptionis requiruntur duo distincta, pretium, & merx. Sed in sensu personali hæc duo non distinguuntur. Nam pretium est pecunia, quæ per emptorem solvitur; merx non est ipsa persona (quæ profectò non emittitur; aliàs fieret quasi mancipium constructum ad operas) sed pecunia illa, ad quam singulis annis reddendam persona se obligat. Nec dicas mercem non esse ipsam pecuniam, sed jus ad ipsam, sive ad exigendas annuas pensiones. Nam jus istud nihil aliud est, quam ipsæ annuæ pensiones, per partiales solutiones distributivè in futurum præstandæ.

836 Respondeo negando minorem. Ad ejus probationem respondeo, mercem non esse personam ipsam, nec pecuniam, sed jus ad annuam pensionem ex fructibus, seu lucris, quæ persona percipit ex industria sua, vel labore, vel bonis, &c. Quod jus ab annua ipsa pensione distinguitur, sicut jus ad domum habitandam, ab ipsa habitatione, jus ad transitum per alienam terram, ab ipso transitu, &c.

837 Objicies 2°. emptio census personalis non videtur esse nisi emptio debiti personalis, successivè per partes solvendi. Atqui tale debitum minoris non valet, quam summa totalis ex partibus illis conflata, sive omnes illæ annuæ pensiones simul sumptæ. Ergo saltem emptio census personalis non potest minoris emi, quam valeant omnes annuæ pensiones simul sumptæ, sive summa totalis ex illis collecta. Probatur minor, quia debitum reddendi rem mutuam successivè per partes, minoris non valet, quam omnium istarum partium simultanea collectio (aliàs mutuans cum pacto restituendi fortem mutuam aliquid exigere pro ejusmodi mutuo; & sic usura foret licita) ergo similiter, &c.

Tom. II.

Respondeo, debitum solvendi per multas partes, multaque & longa temporum intervalla divisas, minoris valere, quam simultaneam omnium istarum partium collectionem, uti visum est cap. 73. Non ideo tamen mutuare licet sub usura, sive ratione mutui aliquid supra fortem exigere: quia si mutuum sit factum, cum addito pacto, quòd mutuarius non tenebitur pecuniam mutuam simul & semel restituere, sed per multas partes, in multa & longa temporum intervalla divisas, fieri poterit, quòd non exiget supra fortem, si tantum de ejusmodi partibus, taliter divisas, exigat quantum necesse est ad adæquandam quantitatem, seu valorem pecuniæ mutuatæ. Hoc namque pacto non plus in valore exiget, quam mutuavit.

Longè alia nihilominus est ratio & æstimabilitas pecuniæ mutuatæ, licet per multas successivè partes, & longa temporum intervalla divisas restituendæ; alia pecuniæ ad census datæ, per multas successivè pensiones, & intervalla solvendæ. Nec tale mutuum est, vel vocari potest emptio virtualis, nec emptio census mutuum virtuale. 1°. quia contractus mutui fieri potest cum quacumque persona, absque ullo ordine ad rem ipsius, vel personam fructiferam, velut fundamentum in quo fundetur; census autem tale fundamentum essentialiter requirit; ideoque eo pereunte perit. 2°. res mutuata potest omni casu repeti, quantum est ex natura contractus mutui; secus pecunia ad census data. 3°. non obstante mutuo taliter concessio, prout in objectione tangitur, si contigerit mutuam gravissimè indigere pecuniâ mutuata, potest citius & collectius eam repetere; non sic censuista pensiones, nec pecunias ad census datas. 4°. in mutuo nihil emi, argumento est, quòd res mutuata absolute non transeat in dominium mutuatarii; sed cum onere eam restituendi priori domino; in censu verò emitur jus pensionum, & pecunia pro pretio data absolute transfertur in dominium Censuarii, ita ut pro libitu possit eam restituere, vel non restituere. 5°. pensiones quæ percipiuntur ex censu, non habent rationem sortis restituendæ, prout id quod refunditur in mutuo; sed rationem fructus mercis emptæ, juris utique ad illas. Unde si merx illa pereat, emptori perit; ipsique fructificat, dum fructificat; fors verò restituenda, si pereat aut fructificet, mutuanti non perit, nec fructificat, sed mutuatorio. Ex quibus omnibus considerationibus perspicuum est censuistam longè potiori jure percipere lucrum, sive fructum ex contractu census, quam mutuatorem ex contractu mutui.

838 Objicies 3°. persona adstringi non potest solutioni pensionis censuales, sicut potest ager v. g. Ergo census super persona constitui nequit. Probatur antecedens, quia aliàs

LII

persona taliter adstricta vendi possit, dum in solutione deficit, prout ager censui reali adstrictus.

Respondeo negando antecedens. Ad ejus probationem dico censum eodem modo non constitui super persona, sicut super agro v. g. quia super agro sic constituitur, ut si dominus pensiones non solvat, possit ager evinci, & vendi à creditore, ut capitale, & pensiones insolutas recuperet. Census verò personalis, prout apud Christianos est in usu, non sic constituitur super persona, ut deficiente pensionis solutione, persona vendi possit, vel in dominium creditoris redigi, sed solum ponit obligationem personalem in venditore, & hæredibus ipsius (si hæreditas ferat) ad præstandam pensionis solutionem, ita ut debitor actione personali coram Judice conveniri possit, & ad solutionem faciendam compelli. Sicut pro aliis obligationibus personalibus non solum persona debitoris, sed & hæredes conveniri possunt, in quantum hæreditas potest ferre, v. g. pro non soluto pretio mercium, quas defunctus habuit titulo emptionis.

CAPUT LXXVI.

Census perpetui jure naturali non sunt prohibiti.

840 Ratio est, quia jus ad percipiendam utilitatem fundi frugiferi, jure naturali non minus est vendibile & emibile irredimibiliter in perpetuum, quam fundus ipse frugiferus, vel usus fructus illius, quem in perpetuum irredimibiliter vendi & emi posse, Doctores omnes conveniunt. Nec finitum pretium minus esse potest pretium justum istius juris, quam ipsi smet fundi in perpetuum fructiferi. Nec denique, sistendo in jure naturæ, quidquam magis objici potest contra unum, quam contra alterum, ut constat ex dictis n. 812.

841 Census tamen irredimibiles in Belgio deinceps prohibiti sunt per legem Caroli V. anno 1528. Bruxellis editam; & additur 1°. quòd si tales census, antea constituti, deinceps vendantur, hæres retrahere possit emptionem, sive emptorem ab emptione eodem pretio remove, & rem isti censui subiectam à dicto censu redimere. 2°. quòd manus mortuæ acquirere non possint bona immobilia, inter quæ licet expressè nominentur census, statim tamen ab illo edicto invaluit, quòd reditus redimibiles, eo non comprehenderentur, ut notant Peckius de amortisatione c. 35. & Stockmans decif. 73. eò quòd per census redimibiles non fiat alienatio perpetua in manus mortuas: cum reditus extinguatur redditione capitalis; & sic esset ratio finalis Edicti.

CAPUT LXXVII.

Speclato jure naturali, licitus quoque est census temporalis; sive ad tempus determinatum, dummodo sit longum, v. g. viginti annorum; sive ad indeterminatum, v. g. ad vitam alicujus hominis.

Prima pars procedit, etiam si summa capitalis, quæ pro tali censu datur, sit minor, quam sint omnes pensiones simul, ut si centum florenis emam censum ad viginti annos duraturum, eà lege ut quotannis recipiam decem, & post viginti annos nihil prætereundum possim, ne quidem summam capitalem. Et ratio est, quia licet tota collectio pensionum summam superet capitalem, jus tamen ad illas per partes, & tot annorum intervalla recipiendas, pluris non æstimatur, quam centum florenis simul & semel numerandis. Ob rationes supra assignatas.

Posterior pars ostenditur à simili: quia usus fructus agri fructiferi licet & justè vendi potest ad vitam alicujus hominis, v. g. usufructuarii, ut habetur L. necessario §. 1. cum usum fructum ff. de peric. & commod. rei venditæ. Similiter ergo vendi potest jus percipiendi fructus ex agro illo, ad vitam alicujus hominis, v. g. censualitæ. Nullo quippe ex capite apparet injustitia talis venditionis: cum periculum damni utrimque sit æquale, & æqualis spes lucri. Videri potest S. Thomas, vel quisquis est Author opusc. 73. de usur. cap. 9. ubi latè probat justitiam censuum vitalitiorum. Vide etiam Clementinam de reb. eccles. non alien. ubi permittitur Prælato, ob necessitatem, vel utilitatem Monasterii, vendere annuum reditum alicujus possessionis ad vitam alicujus.

CAPUT LXXVIII.

Illicita tamen est emptio census trium vel quatuor annorum, seclusis titulis, quibus licitum est minoris emere debitum in futurum solvendum; illicita à fortiori emptio census ad annum, eà lege, ut eo elapso venditor emptori sortem integram refundere teneatur, pensione in eam non computatâ. Illicita denique emptio census redimibilis ad arbitrium emptoris, pensionibus in sortem non computatis.

In omnem partem humana se vertit cupiditas ad quærendas excusationes in peccatis. Nec desunt fautores illius. Quidam enim novi in Gallia Casuistæ, paucis abhinc annis, utrumque illum modum suggererunt nolentibus mutare gratis. Et hanc ipsorum opinionem justificat Casuistarum Apologia Pirocius fol. 108. eo prætextu, quòd licita sit emptio census redimibilis ex parte emptoris ad arbitrium ipsius, ita ut venditor teneatur sortem restituere, cum placuerit emp-